

LGBT+KOŚCIÓŁ

**ANALIZA SYTUACJI OSÓB LGBT+
W KOŚCIELE RZYMSKOKATOLICKIM
W POLSCE I WYNIKAJĄCE Z NIEJ
PROPONOWANE ROZWIĄZANIA**

**Raport przygotowany przez Grupę Spojrzenie
na Małżeństwo i Związki Partnerskie w ramach
prac Kongresu Katołiczek i Katołików
Wersja II (10.2022)**

redakcja: Jakub Juzwa, Marcin Mizak, Uschi Pawlik, Agnieszka Penczek
w pracach zespołu uczestniczyli: Alicja Baranowska,
Marcin Dzierżanowski, Patrycja Myśliwska-Wilk,
ks. Andrzej Stefański, Stanisław Struś, Maja Szwedzińska i inni

**Kongres
Katołiczek
i Katołików**

Opracowanie jest rezultatem i podsumowaniem prac grupy. Podczas kilkudziesięciu godzin spotkań wysłuchano wielu świadectw osób LGBT+ i ich rodzin. Przeanalizowano sytuację tych osób w Kościele i świecie. Zapoznano się z obecnym nauczaniem Kościoła rzymskokatolickiego oraz wiedzą naukową dotyczącą omawianego tematu.

SPIS TREŚCI

3	Streszczenie
5	I. Wstęp
6	II. Opis problemu
6	A. Nieuwzględnianie przez KRK aktualnej wiedzy naukowej na temat osób LGBT+
7	B. Trwanie w stereotypach i błędnym myśleniu o osobach LGBT+
7	C. Homofobiczne wypowiedzi nt. osób LGBT+
8	D. Wykluczanie osób LGBT+
8	E. Dokonywanie trudnych wyborów przez osoby LGBT+
8	F. Dokonywanie trudnych wyborów przez rodziny pochodzenia
9	III. Obowiązująca nauka Kościoła rzymskokatolickiego
9	A. Źródła obecnego nauczania KRK dotyczącego osób LGBT+
9	B. Treść nauczania KRK dotyczącego osób LGBT+
10	C. Inne aspekty związane z nauczaniem KRK dotyczącym osób LGBT+
12	IV. Analiza praktyki duszpasterskiej
12	A. Jak wygląda praktyka duszpasterska w KRK w Polsce?
14	B. Dlaczego katolicy LGBT+ i ich rodziny potrzebują troski duszpasterskiej?
16	C. Jak wygląda troska duszpasterska o osoby LGBT+ w innych krajach?
20	V. Proponowane rozwiązania szczegółowe dla KRK
21	A. Względem osób LGBT+ oraz ich rodziców i rodzin pochodzenia
21	B. Względem rodzin z wyboru osób LGBT+
22	C. Względem osób transpłciowych i ich rodzin
23	VI. Plan dojścia
24	VII. Stan aktualnej wiedzy naukowej dotyczącej osób LGBT+
24	A. Orientacja seksualna
26	B. Tożsamość płciowa i transpłciowość
28	C. Dane liczbowe
28	D. Prawa seksualne jako prawa człowieka
29	VIII. Stosowane skróty i definicje
29	A. Skróty
29	B. Definicje
32	IX. Źródła
32	A. Dokumenty i nauczanie Kościoła
32	B. Pozostałe źródła

STRESZCZENIE

Raport Grupy Spojrzenie na Małżeństwo i Związki Partnerskie, działającej w ramach Kongresu Katoliczek i Katolików, jest analizą sytuacji osób LGBT+ w Kościele rzymskokatolickim w Polsce i przedstawia wynikające z niej rozwiązania szczegółowe dla Kościoła.

Raport składa się z dziewięciu rozdziałów.

Po krótkim wstępie w części II przedstawiono skrótowo większość zaobserwowanych zjawisk, które dają szeroki obraz tego, jak wygląda życie chrześcijan LGBT+ i ich rodzin, z czym muszą się mierzyć i czego doświadczają w otoczeniu, a szczególnie w polskim KRK. Zwrócono w niej uwagę na takie zagadnienia jak: nieuwzględnianie przez KRK aktualnego stanu wiedzy naukowej na temat osób LGBT+, trwanie w stereotypach i błędnym myśleniu o osobach LGBT+, homofobiczne wypowiedzi na temat osób LGBT+ czy wykluczanie osób LGBT+ ze wspólnoty KRK.

W części III przedstawiono zasadnicze tezy obowiązującego nauczania KRK w odniesieniu do osób LGBT+, które są w głównej mierze oparte na określonej interpretacji Pisma Świętego i czerpiącej z niego Tradycji Kościoła oraz mogą wynikać z analizy prawa naturalnego. Brak jest oficjalnego dokumentu KRK, który dotyczyłby osób LGBT+, a nauczanie Kościoła w tym temacie można odnaleźć w kilku punktach KKK oraz w stanowiskach różnych dykasterii Stolicy Apostolskiej (w tym KNW), mniej lub bardziej oficjalnych wypowiedziach papieży i biskupów (w tym stanowiskach Konferencji Episkopatów i listach) oraz różnego rodzaju opracowaniach naukowych z zakresu m.in. teologii, biblistyki czy etyki.

Część IV poświęcona jest analizie praktyki duszpasterskiej w KRK w Polsce i w innych krajach. KRK w Polsce nie oferuje żadnej formy duszpasterskiego wsparcia dla osób LGBT+, która jest bardzo ważnym elementem osobistego i wspólnotowego przeżywania wiary katolickiej. W porównaniu do wspólnot katolickich w innych krajach europejskich i w Stanach Zjednoczonych, gdzie wypracowano różne modele duszpasterskiego wsparcia dla wierzących osób LGBT+, Kościół w Polsce nie podejmuje się żadnych działań w kierunku pozytywnego uznania podmiotowości osób LGBT+. Nauczanie KRK w Polsce charakteryzuje się podtrzymy-

waniem przekonania o istnieniu „ideologii LGBT” czy „tęczowej zarazy” oraz „nienaturalności” nieheteronormatywnych orientacji czy tożsamości płciowych. Ponadto wciąż promowana jest praktyka tzw. terapii konwersyjnych, które przez naukowców i Watykan uznane zostały za metodę pseudonaukową i szkodliwą dla kondycji zdrowotnej i życiowej osób LGBT+.

W **części V** sformułowano szczegółowe rozwiązania do zastosowania w KRK w Polsce względem osób LGBT+, ich rodziców, rodzin ich pochodzenia, a także rodzin z wyboru. Jako **główne postulaty** przedstawia się:

- 1 uznanie istoty orientacji seksualnej i tożsamości płciowej zgodnie z aktualną wiedzą naukową,
- 2 uświadamianie innym, że orientacja seksualna i tożsamość płciowa nie są kwestią wyboru i osoby LGBT+ zostały powołane do życia przez Boga Stwórcę w różnych rodzinach niezależnie od ich wyznania.

Ważnymi postulatami są również: rezygnacja z promowania i stosowania tzw. terapii konwersyjnej w nauczaniu i praktyce oraz tworzenie wyspecjalizowanych duszpasterstw uznających orientację seksualną i tożsamość płciową osób LGBT+, które mogłyby oferować pomoc i wsparcie dla tych osób, szczególnie młodych, prześladowanych przez rodziców.

Wnioski wyciągnięte z czterech części raportu doprowadziły w **części VI** do przedstawienia tzw. **planu dojścia**, czyli zaproponowania zmian, które można by było wprowadzić w życie i wdrożyć, by sformułowane postulaty nie pozostały tylko na papierze.

Na koniec, w **części VII** przedstawiono w skrócie **aktualny stan wiedzy naukowej dotyczącej osób LGBT+ oraz wybranych aspektów dotyczących seksualności i płci** (rozdział ten pojawił się w wersji II raportu). Części VIII i IX prezentują stosowane skróty i definicje oraz wykorzystane materiały źródłowe, które posłużyły do opracowania niniejszego raportu.

I. WSTĘP

Kościół rzymskokatolicki staje wobec licznych nowych wyzwań we współczesnym świecie. Wiele spraw związanych z jego nauczaniem oraz funkcjonowaniem jest przedmiotem gorących dyskusji i wymaga pilnego zaangażowania zarówno wiernych świeckich, jak i duchownych, aby stawał się on miejscem przyjaznym dla człowieka i był dla świata świadectwem miłości Boga.

Sytuacja osób LGBT+ w Kościele rzymskokatolickim jest w tym kontekście jednym z kluczowych zagadnień. W części środowisk katolickich, a szczególnie wśród hierarchii i Kościoła instytucjonalnego, obserwuje się bowiem negatywne nastawienie i raniące wypowiedzi wobec osób LGBT+. Jednocześnie głos osób LGBT+ jest coraz bardziej słyszalny w Kościele i świecie.

Dotychczasowe oficjalne nauczanie Kościoła rzymskokatolickiego nie uwzględnia aktualnego stanu wiedzy naukowej oraz doświadczeń wynikających z praktyki duszpasterskiej i przekonań wielu katolików i katoliczek. Ponadto nie uwzględnia ono również pragnień, potrzeb i realiów życia osób LGBT+.

Z tego względu Grupa Spojrzenie na Małżeństwo i Związki Partnerskie działająca w ramach Kongresu Katoliczek i Katolików uznała temat osób LGBT+ i ich rodzin za jeden z najważniejszych dla współczesnego Kościoła. Poniższe opracowanie jest rezultatem i podsumowaniem prac grupy. Podczas kilkudziesięciu godzin spotkań wysłuchano wielu świadectw osób LGBT+ i ich rodzin. Przeanalizowano sytuację tych osób w Kościele i świecie. Zapoznano się z obecnym nauczaniem Kościoła rzymskokatolickiego oraz wiedzą naukową dotyczącą omawianego tematu.

II. OPIS PROBLEMU

Po analizie tematu osób LGBT+ w Kościele i świecie wymieniono poniżej problemy, z którymi można się spotkać na co dzień. Przedstawiono skrótowo większość zaobserwowanych zjawisk, które dają szeroki obraz tego, jak wygląda życie chrześcijan LGBT+ i ich rodzin, z czym muszą się mierzyć i czego doświadczają w otoczeniu, a szczególnie w polskim Kościele.

A. Nieuwzględnianie przez KRK aktualnej wiedzy naukowej na temat osób LGBT+

- 1 Ignorowanie aktualnej wiedzy naukowej dotyczącej szeroko pojętych zagadnień związanych z nieheteronormatywnością (medycznej/psychologicznej/kulturowej/socjologicznej).
- 2 Nieuzasadniona obawa przed zaakceptowaniem naukowej teorii o płci kulturowej (*gender studies*).
- 3 Traktowanie wiedzy naukowej jako ideologii wrogiej Kościołowi.
- 4 Promowanie tzw. terapii konwersyjnych/reparatywnych.
- 5 Pogląd, że homoseksualność łączy się z pedofilią.
- 6 Fundamentalnie błędne podejście do tematu transpłciowości (np. dla ważnego sprawowania sakramentów, tj. chrztu, kapłaństwa, małżeństwa, decydujące znaczenie ma płeć genetyczna, a nie subiektywne samookreślenie danej osoby).

B. Trwanie w stereotypach i błędnym myśleniu o osobach LGBT+

- 1 Przekonanie, że nie jest możliwe, by osoby LGBT+ były katolikami, chrześcijanami, należały do KRK, by ich rodziny pochodzenia były rodzinami katolickimi – w związku z tym nie mogą być wykluczone z KRK, bo do niego nie należą.
- 2 Postrzeganie osób LGBT+ wyłącznie przez pryzmat ich seksualności („Gejom, lesbijkom, osobom biseksualnym i transpłciowym chodzi jedynie o seks”) z całkowitym pominięciem sfery uczuciowej i emocjonalnej.
- 3 Opinia, że osoby LGBT+ nie są zdolne do tworzenia trwałych relacji.
- 4 Przekonanie, że homoseksualność, biseksualność lub transpłciowość to kwestia wyboru, deprawacji, choroby, ewentualnie panującej mody.
- 5 Przekonanie, że osoby LGBT+ są z zasady zaburzone emocjonalnie i psychicznie.
- 6 Propagowanie poglądu, że osoby LGBT+ „sieją zgorzenie moralne”.
- 7 Brak organizacji duszpasterstw osób LGBT+, ponieważ tam miałyby doskonałą okazję do poznawania się i zawierania bliższych kontaktów.
- 8 Postrzeganie osób LGBT+ jako „zagrożenia dla rodziny i dzieci” poprzez domniemane przekazywanie złych wzorców.

C. Homofobiczne wypowiedzi nt. osób LGBT+

- 1 Stosowanie języka piętnującego, wykluczającego i nienawistnego wobec osób LGBT+, np. „ideologia LGBT” lub „tęczowa zaraza”. Konsekwencją jest to, że osoby LGBT+:
 - a mają poczucie zagrożenia ze strony KRK,
 - b nie ujawniają się w Kościele,
 - c mają poczucie wykluczenia ze wspólnoty KRK w Polsce i braku akceptacji.

D. Wykluczanie osób LGBT+

- 1 Brak wsparcia zgodnego z aktualnym stanem nauki ze strony KRK w Polsce dla osób LGBT+, rodzin z wyboru LGBT+ i rodziców osób LGBT+, w tym wsparcia duszpasterskiego.
- 2 Brak możliwości uczestniczenia w praktykach religijnych przez osoby LGBT+ i ich rodziny (np. przyjmowania sakramentów).
- 3 Wykluczenie z życia parafii, wspólnot, aktywności.

E. Dokonywanie trudnych wyborów przez osoby LGBT+

- 1 Rezygnacja z praktyk religijnych.
- 2 Konieczność życia w kłamstwie w obawie przed ujawnieniem swojej orientacji seksualnej.
- 3 Odejście ze wspólnoty KRK, a nawet apostazja, czasem z wyboru, a czasem z konieczności pod naciskiem duszpasterzy.
- 4 Brak akceptacji rodzin LGBT+ z wyboru przez rodziny pochodzenia:
 - a nieuznawanie dzieci osób LGBT+,
 - b wykluczanie z uroczystości rodzinnych.

F. Dokonywanie trudnych wyborów przez rodziny pochodzenia

- 1 Utrzymanie dobrych relacji z parafią lub inną wspólnotą kosztem odrzucenia własnego dziecka LGBT+ z obawy przed ostracyzmem:
 - a wykluczenie z rodziny pochodzenia,
 - b stosowanie przemocy i szantażu,
 - c ukrywanie tożsamości płciowej/orientacji seksualnej swojego dziecka LGBT+,
 - d odczuwanie wstydu, lęku, zgorzienia.

III. OBOWIĄZUJĄCA NAUKA KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO

A. Źródła obecnego nauczania KKK dotyczącego osób LGBT+

- 1 Brak szerokiego oficjalnego dokumentu Kościoła, który dotyczyłby osób LGBT+. Nauczanie Kościoła w tym temacie można odnaleźć w kilku punktach KKK oraz w stanowiskach różnych dykasterii Stolicy Apostolskiej (w tym KNW), mniej lub bardziej oficjalnych wypowiedziach papieży i biskupów (w tym stanowiskach konferencji różnych episkopatów i listach) oraz różnego rodzaju opracowaniach naukowych z zakresu m.in. teologii, biblistyki czy etyki. Pośrednio ma wpływać z nauczania Kościoła na temat ludzkiej płciowości.
- 2 Źródłem nauczania Kościoła jest **Pismo Święte**, z którego ma czerpać **Tradycja Kościoła**, oraz **prawo naturalne**. Kształt nauczania wynika z interpretacji zarówno tekstów Pisma, jak i samego prawa naturalnego.

B. Treść nauczania KKK dotyczącego osób LGBT+

- 1 W nauczaniu Kościoła przyznaje się, że orientacje nieheteronormatywne oraz różne tożsamości płciowe dotyczą pewnej liczby osób. Podkreśla się również konieczność **szacunku, współczucia i delikatności** oraz **unikania niesłusznej dyskryminacji** (KKK) wobec tych osób.
- 2 Jednocześnie **nie pozwala się osobom LGBT+ w pełni przeżywać i doświadczać swojej seksualności i emocjonalności**, określając zachowania wynikające z ich natury jako grzeszne. Według nauki Kościoła osoby te powinny **przezwyćżać swoją odmienność i traktować ją jako problem osobisty**, bez manifestacji społecznej, oraz **przyjmować ją jako cierpienie i odrzucać wszelkie zachowania i czyny związane ze swoją odmiennością**.
- 3 **Odróżnia się „skłonności”** (określenie dla orientacji nieheteronormatywnej wg KKK) od **wewnętrznej ich akceptacji i czynów**.

„Skłonności” nie są określane jako złe. Negatywnie oceniana jest ich akceptacja wewnętrzna, rozbudzanie w sobie, rozpowszechnianie i uległość wobec nich. Osoby o tych „skłonnościach” są wezwane do życia w czystości, powstrzymania się od kontaktów seksualnych i pozostania beżżennymi (KKK).

- 4 W nauczaniu Kościoła dotyczącym osób LGBT+ dostrzega się **silną koncentrację na biologii, genetyce i fizycznej stronie seksualności**, przy jednoczesnym umniejszaniu znaczenia psychiki, duchowości i relacji społecznych. Z wielu stron atakowana jest współczesna nauka o płci (gender), uwzględniająca szerokie oddziaływanie różnych czynników pozabiologicznych na ludzką płciowość.
- 5 **Nauczanie KRK dotyczące osób LGBT+ wpływa również z nauki dotyczącej ludzkiej płciowości i rodziny.** Tematy dotyczą między innymi nierozzerwalności dwóch funkcji aktu płciowego (jednoczącej i prokreacyjnej) czy związku mężczyzny i kobiety jako jedynego słusznego modelu związku małżeńskiego, a co za tym idzie – podstawy rodziny. W oparciu o niektóre aspekty nauczania o ludzkiej płciowości uzasadnia się negatywne podejście do osób LGBT+.

C. Inne aspekty związane z nauczaniem KRK dotyczącym osób LGBT+

- 1 Znaczna część katolików świeckich oraz księży i osób zakonnych **nie akceptuje oficjalnego nauczania Kościoła** dotyczącego osób LGBT+. Dostrzegają oni potrzebę zmian w podejściu do osób LGBT+ i zmiany nauczania KRK w kierunku pełnego przyjęcia tożsamości tych osób i równego ich traktowania. Dla przykładu dane statystyczne pokazują, że katolicy w krajach Europy Zachodniej zdecydowanie akceptują związki homoseksualne (poparcie 80–90% katolików, w Holandii najnowsze dane mówią o 99%). W przypadku obu Ameryk dane mówią o ponad 70% poparcia katolików dla homoseksualności w wielu krajach (w Kanadzie – 87%). W Polsce dane z 2017 roku wskazują na około czterdziestoprocentowe poparcie katolików. Wszystkie badania wskazują na trend wzrostowy tej akceptacji w ostatnich latach. Z drugiej strony niektó-

- rzy katolicy, w tym osoby konsekrowane i księża, nie przyjmują też obecnego nauczania wyrażonego w KKK mówiącego o traktowaniu osób LGBT+ z szacunkiem. Dochodzi z ich strony do prześladowań i ataków werbalnych wobec tych osób.
- 2 Nauczanie o ludzkiej płciowości w wielu aspektach również nie jest przyjmowane i respektowane przez zdecydowaną większość katolików (np. kwestia antykoncepcji). Toczy się wiele dyskusji na temat nauczania KRK dotyczącego ludzkiej seksualności, zwraca się uwagę, że nauczanie to może być oparte na **błędnych interpretacjach prawa naturalnego oraz niektórych fragmentów Pisma Świętego** (np. współczesne badania teologiczne tekstów biblijnych dotyczących homoseksualizmu ukazują nowe interpretacje w tej tematyce).
 - 3 Obecne nauczanie Kościoła wobec osób LGBT+ **nie uwzględnia współczesnych osiągnięć naukowych** takich dyscyplin jak np. psychiatria, seksuologia czy psychologia.
 - 4 Należy podkreślić, że praktycznie wszystkie oficjalne dokumenty i wypowiedzi KRK na ten temat były i nadal są tworzone bez konsultacji z osobami LGBT+ lub ich zdanie jest całkowicie ignorowane i nieuwzględniane.

IV. ANALIZA PRAKTYKI DUSZPASTERSTWA

A. Jak wygląda praktyka duszpasterska w KRK w Polsce?

KRK w Polsce nie oferuje żadnej formy duszpasterskiego wsparcia dla osób LGBT+, w ramach którego orientacja seksualna czy tożsamość płciowa wierzących osób LGBT+ zostałyby pozytywnie uznane. W porównaniu do wspólnot katolickich w innych krajach europejskich, gdzie wypracowano różne modele duszpasterskiego wsparcia dla wierzących osób LGBT+, Kościół w Polsce nie podejmuje żadnych działań w kierunku pozytywnego uznania podmiotowości osób LGBT+. Wszelkie działania duszpasterskiej troski o osoby LGBT+ w Kościele w Polsce podejmowane są oddolnie (przez wierzące osoby LGBT+, ich sojuszników oraz pojedynczych księży czy siostry zakonne), bez jakiegokolwiek wsparcia instytucji Kościoła.

Nauczanie KRK w Polsce charakteryzuje się podtrzymywaniem przekonania o istnieniu „ideologii LGBT” oraz „nienaturalności” nieheteronormatywnych orientacji czy tożsamości płciowych. Ponadto wciąż promowana jest praktyka tzw. terapii reparatywnych/konwersyjnych, które przez naukowców i Watykan uznane zostały za metodę pseudonaukową i szkodliwą dla kondycji zdrowotnej i życiowej osób LGBT+. Uznanie dla takich praktyk i wezwanie do ich rozwijania w ramach struktur KRK w Polsce wyrażali polscy biskupi w 2020 roku w stanowisku KEP w kwestii LGBT+:

Wobec wyzwań tworzonych przez ideologię gender i ruchy LGBT+, a zwłaszcza mając na uwadze trudności, cierpienia i duchowe rozdarcia przeżywane przez te osoby, konieczne jest tworzenie poradni (również z pomocą Kościoła, czy też przy jego strukturach) służących pomocą osobom pragnącym odzyskać zdrowie seksualne i naturalną orientację płciową.

Ponadto w KRK w Polsce wciąż stosowany jest język i praktyki, które wykluczają, ranią i stygmatyzują osoby LGBT+. W nauczaniu upowszechniono metafory: „tęczowa zaraza” czy „ideologia LGBT”. Podtrzymywane i wyrażane jest przekonanie o „zagrożeniu” ze strony osób LGBT+ dla wychowania dzieci czy życia rodzinnego. Natomiast mówienie o osobach LGBT+

często sprowadzane jest do podkreślania życia seksualnego tych osób, bez dostrzegania innych wymiarów. Niejednokrotnie w nauczaniu odnoszącym się do osób LGBT+ mówiono o **zagrożeniach pedofilskich**, które łączono z nieheteronormatywną orientacją czy tożsamością płciową.

Przestrzenie kościołów w Polsce niejednokrotnie wykorzystywane były i są do stygmatyzowania osób LGBT+, m.in. przy okazji organizowania konstrukcji **Grobów Pańskich**, gdzie zamieszczano napisy takie jak „homozboczenia”, a LGBT+ czy gender kategoryzowane były jako grzech (m.in. w kościele św. Maksymiliana Kolbego w Płocku w 2019 roku). W gablotach parafialnych niejednokrotnie zamieszczano plakaty stygmatyzujące osoby LGBT+ (między innymi inicjatywy #StopLGBT).

Należy również zauważyć, że w ostatnich latach w przestrzeni publicznej w Polsce osoby LGBT+ szczególnie narażone były i są na **dyskryminację i przemoc**. Odnotowuje się stosowanie przemocy fizycznej i słownej wobec osób LGBT+ (m.in. pobicia, ataki na mieszkania osób LGBT+ czy ataki na marsze równości). W ostatnich latach samorządy terytorialne w Polsce prawnie uchwałyły status „stref wolnych od LGBT”, a wypowiedzi przedstawicieli władzy politycznej niejednokrotnie cechowały się homofobią. Kościół w Polsce nie odnosił się w jakikolwiek krytyczny sposób wobec tych aktów fizycznej, słownej czy prawnej przemocy wobec osób LGBT+. **Milczenie wspólnoty Kościoła** odczytywane było i jest jako forma przyzwolenia i aprobaty na tego typu działania.

Opisane wypowiedzi i praktyki są **wyrazem homofobii, bifobii i transfobii**, obecnych w **nauczaniu i działaniu KRK** w Polsce. Są one szkodliwe i raniące dla osób LGBT+, ich rodzin, przyjaciół oraz świeckich katolików i katoliczek, a także księży i sióstr zakonnych, którzy w pełni uznają osoby LGBT+ i solidaryzują się z nimi, wspierając je w pozostawaniu w Kościele. Podejście KRK w Polsce wobec osób LGBT+ jest przede wszystkim niezrozumiałe dla katoliczek i katolików LGBT+, którzy odczuwać mogą **brak poczucia bezpieczeństwa we wspólnocie** czy wreszcie obojętny stosunek wobec Kościoła i chęć zerwania relacji ze wspólnotą.

B. Dlaczego katolicy LGBT+ i ich rodziny potrzebują troski duszpasterskiej?

Opieka duszpasterska jest bardzo ważnym elementem osobistego i wspólnotowego przeżywania wiary katolickiej. Osobom LGBT+ i ich rodzinom (zarówno rodzinom pochodzenia, jak i rodzinom z wyboru) **potrzebna jest opieka duszpasterska**, rozumiana jako wspólnota ludzi o podobnych potrzebach, pragnących wzrastać razem w wierze, wspierać się wzajemnie, rozumiejących nawzajem swoją szczególną sytuację w życiu, społeczeństwie, Kościele, idących przez życie podobnymi drogami. Takie wspólnoty (duszpasterstwa) są tworzone przez różne grupy społeczne, jak choćby młodzież, rodziny wielodzietne, mniejszości narodowe czy konkretne grupy zawodowe. Wierzące osoby LGBT+ i ich rodziny nie powinny tu być wyjątkiem. Co więcej, osoby LGBT+ i ich rodziny mierzą się ze szczególnie trudnymi warunkami życia w społeczeństwie polskim, a także z wieloma uprzedzeniami i niechęcią wewnątrz Kościoła. Możliwość bycia razem, wspierania się nawzajem i towarzyszenia sobie w różnych sytuacjach życiowych ma ogromne znaczenie psychologiczne. Dlatego społeczność LGBT+ tworzy różne organizacje, grupy wsparcia czy nieformalne sieci przyjacielskie. Jednak rolą duszpasterstwa jako wspólnoty jest przede wszystkim wspólne trwanie w modlitwie, towarzyszenie sobie w rozwoju, wspieranie na drodze wiary i dążenia do Boga, w głębokiej relacji między sobą opartej na zaufaniu i zrozumieniu. **Potrzeba takiej wspólnoty wśród katolików i katoliczek LGBT+ jest duża i Kościół nie może jej pozostawić niezaspokojonej.**

Należy jednak zadbać o to, by powstające wspólnoty duszpasterskie dla osób LGBT+ i ich rodzin opierały swoje działania na naukowym podejściu do kwestii orientacji seksualnej i tożsamości płciowej i absolutnym wykluczeniu podejścia tzw. reparatywnego/konwersyjnego (mającego na celu „zmianę” orientacji seksualnej bądź tożsamości płciowej). Ogromne znaczenie ma również włączanie członków duszpasterstw w życie szerszych struktur, przy których powstają (parafii, diecezji), tak aby uniknąć gettoizacji i wyobcowania, a stworzyć pełną szacunku i otwartości atmosferę wspólnej drogi do Boga osób o różnorodnych doświadczeniach.

Ważne są przy tym: uznanie integralności osób LGBT+, szacunek dla tworzonych przez nie związków, zaprzestanie patrzenia na nie wyłącznie przez pryzmat seksualności, a także otwartość na tworzone przez nie rodziny i wychowywane w nich dzieci.

Drugim ważnym aspektem opieki duszpasterskiej jest wymiar osobisty – relacja z osobą odgrywającą rolę duchowego opiekuna/przewodnika pojedynczych osób i rolę pomocniczą we wspólnotie. Jak w każdym innym przypadku, może to być zarówno osoba duchowna, konsekrowana, jak i świecka. Ważne jest natomiast, by miała odpowiednią wiedzę (naukową, psychologiczną) i doświadczenie w zakresie osób LGBT+ i ich rodzin, ich sytuacji społecznej, wyzwań, jakie stają przed nimi na drodze rozwoju duchowego; by była wyczulona na ich szczególne potrzeby i otwarta na naukę i rozwój.

Relacja duszpasterza z osobą wierzącą musi być oparta na zaufaniu i nie może zawierać żadnych elementów przemocy, czego niestety osoby LGBT+ i ich rodziny zbyt często doświadczają w kontaktach z duchownymi i przewodnikami duchowymi. Szczególnie wrażliwa i narażona na krzywdę jest młodzież LGBT+, która mierzy się z ogromnymi trudnościami i którą najłatwiej do wspólnoty Kościoła zrazić. **Opieka duszpasterska nad młodymi osobami LGBT+ wymaga bardzo wysokich kompetencji**, ale z drugiej strony absolutnie nie może zostać zaniedbana z obawy przed niefachowym działaniem. Otwarte i pełne współczującej miłości przyjęcie we wspólnotie duszpasterstwa i w relacji z opiekunem duchowym jest zazwyczaj wystarczające do zapoczątkowania bliskiej i szczerzej relacji.

Duszpasterstwa i duszpasterze powinni tworzyć ścisłą sieć wzajemnego wsparcia, tak by mogli dopełniać się nawzajem w swoich kompetencjach i stanowić bezpieczną przystań dla osób LGBT+ i ich rodzin w niejednokrotnie nieprzyjawnym kontekście polskiego społeczeństwa i Kościoła.

Najważniejsze zadania stojące przed duszpasterzami i duszpasterstwami to:

- 1 stworzenie bezpiecznej przestrzeni dla samoakceptacji, rozwoju osobistego i wzrastania w wierze,
- 2 przeciwdziałanie odejściom z Kościoła spowodowanym zranieniami osobistymi i ogólną atmosferą homo- i transfobii w Kościele,

- 3 bycie mostem pomiędzy społecznością katolików LGBT+ i ich rodzin a innymi grupami i społecznościami w Kościele, przede wszystkim w strukturach parafii i diecezji – włączanie osób LGBT+ w życie Kościoła.

C. Jak wygląda troska duszpasterska o osoby LGBT+ w innych krajach?

Wspólnoty katolickie w różnych krajach europejskich i Stanach Zjednoczonych wypracowały **różne modele troski duszpasterskiej o osoby LGBT+**. Odpowiadają one na potrzeby katoliczek i katolików LGBT+ i są dopasowane do lokalnych uwarunkowań i kontekstów. Trudno zatem wskazać jeden model troski duszpasterskiej, który mógłby być powielany we wszystkich krajach. Uwzględnianie kontekstu społecznego i kulturowego danego kraju czy miasta (w tym sytuacji prawnej i społecznej osób LGBT+, poczucia bezpieczeństwa i akceptacji społecznej osób LGBT+) powinno być brane pod uwagę przy rozwijaniu programów troski duszpasterskiej w katolickich wspólnotach.

James Martin, amerykański jezuita, wyznacza kilka wymiarów, w obrębie których Kościół powinien rozwijać troskę duszpasterską o osoby LGBT+:

Uznanie katolików LGBT ma ważne implikacje duszpasterskie. Oznacza to pełnienie posługi tej wspólnoty, co jest już dobrze praktykowane przez niektóre diecezje, parafie i szkoły. Przykłady obejmują również odprawianie Mszy Św. z uczestnictwem grup LGBT, sponsorowanie diecezjalnych i parafialnych programów pomocowych oraz ogólne wsparcie katolików LGBT w poczuciu, że są częścią Kościoła, że są mile widziani i kochani¹.

Do zilustrowania różnych form troski duszpasterskiej Kościoła o osoby LGBT+ poniżej przedstawione są zagraniczne przykłady rozwinięte przez Kościoły lokalne.

1 J. Martin, *Building a Bridge*, New York 2018.

1. Wielka Brytania

LGBT+ Catholics Westminster to wspólnota duszpasterska, która swoją działalność rozwija od 1999 roku. Wspólnota działa w ramach struktur archidiecezji westminsterskiej w Londynie. Jest oficjalnym programem duszpasterskim archidiecezji dla katolików i katoliczek LGBT+. Wspólnota ma pełną aprobatę kardynała Vincenta Nicholasa – arcybiskupa Westminsteru i katolickiego prymasa Anglii i Walii. Duszpasterstwo działa w ramach parafii prowadzonej przez jezuitów w centralnym Londynie. Jest miejscem spotkań i praktykowania wiary przez osoby LGBT+, ich rodziny, partnerów, przyjaciół i wszystkich bez względu na orientację seksualną czy tożsamość płciową. Dwa razy w miesiącu grupa spotyka się na wspólnej niedzielnej mszy. Ponadto organizuje regularne spotkania, aktywności oraz włącza się w funkcjonowanie parafii. Martin Pendergast, jeden z inicjatorów i założycieli wspólnoty, tak definiował jej rolę w trakcie jednego ze spotkań Kongresu Katoliczek i Katolików:

Naszym duszpasterskim wyzwaniem jest zbadanie etyki seksualnej opartej na nieczynieniu niesprawiedliwej krzywdy, świadomej zgodzie, wzajemności, równości, zaangażowaniu, owocności i sprawiedliwości społecznej, w sposób, który zapewnia całkowity rozkwit człowieka. Takie zaangażowanie może następnie promować prawdy leżące u podstaw naszego rozumienia małżeństwa i rodziny, które obejmują wszystkich, w sposób, który raczej pomaga niż potępia lub patronizuje różnym formom życia rodzinnego. Moglibyśmy wtedy zobaczyć prawdę, że związki osób tej samej płci raczej budują niż niszczą katolickie życie rodzinne lub wspólnotę wyznaniową.

2. Włochy

La Tenda di Gionata jest włoskim chrześcijańskim stowarzyszeniem wolontariackim założonym przez wolontariuszy Projektu Gionata, przy wsparciu księdza Davida Esposito. Grupa skupia się na przyjęciu i poznaniu chrześcijan LGBT, ich rodzin i duszpasterzy, w dialogu z różnymi wspólnotami chrześcijańskimi. Stowarzyszenie organizuje wydarzenia duszpasterskie (rekolekcje duchowe, spot-

kania wspólnotowe, pielgrzymki itp.), otwarte dla wszystkich zainteresowanych, aby pomóc osobom LGBT i ich rodzinom poczuć się mile widzianymi w KRK. Ponadto grupa promuje naukę teologiczną i duszpasterską, debaty na temat wiary i homoseksualności, oddając głos teologom i duszpasterzom, którzy badają te kwestie. Stowarzyszenie publikuje dokumenty, które promują myślenie na temat homoseksualności i wiary chrześcijańskiej. Od 2007 roku grupa organizuje coroczną modlitwę w Międzynarodowy Dzień Przeciw Homofobii, Transfobii i Bifobii (17 maja). Dzień ten upamiętnia usunięcie przez WHO homoseksualizmu z listy chorób w 1990 roku. W 2020 roku członkowie i członkinie stowarzyszenia zostali przyjęci na audiencji przez papieża Franciszka. Tak relacjonowała spotkanie z papieżem Mara Grassi, członkini La Tenda di Gionata: „Papież mówił o kontemplacji, o potrzebie odkrywania miłości i światła Boga w całym stworzeniu, we wszystkich ludziach i we wszystkich rzeczach”.

3. Niemcy

Dnia 10 maja 2021 roku w około stu parafiach i wspólnotach katolickich w Niemczech zorganizowano publiczne błogosławieństwo związków jednopłciowych. Wydarzenie nosiło nazwę „Miłość zwycięży” („Liebe gewinnt”) i było odpowiedzią na wydany w lutym 2021 roku przez Kongregację Nauki Wiary dokument, w którym stwierdzono, że Kościół nie może błogosławić związków osób tej samej płci. Organizatorzy wydarzenia (w tym księża i osoby świeckie) w wydanym oświadczeniu podkreślali znaczenie udzielania błogosławieństwa parom jednopłciowym:

W związku z odmową Kongregacji Nauki Wiary błogosławienia związków homoseksualnych podnosimy głos i mówimy: Będziemy nadal towarzyszyć ludziom, którzy żyją w związkach partnerskich i będziemy je błogosławić. (...) Robimy to w ramach naszej odpowiedzialności jako duszpasterze, którzy obiecują ludziom w ważnych momentach ich życia błogosławieństwa, które daje Bóg. Szanujemy i cenimy ich miłość, a co więcej, wierzymy, że Bóg im błogosławi. Argumenty teologiczne i zdobyta wiedza są wystarczające. Nie akceptujemy tego, że ekskluzywna i przestarzła moralność seksualna jest realizowana za plecami ludzi i podważa naszą pracę duszpasterską.

Dnia 24 stycznia 2022 roku ponad 120 osób będących aktywnymi katolikami należącymi do KRK w Niemczech publicznie oznajmiło, że identyfikują się jako osoby nieheteronormatywne. Znaleźli się wśród nich byli i obecni księża, zakonnicy, nauczyciele religii, pracownicy diecezjalni, referenci pastoralni, studenci teologii czy lekarze katolickich szpitali. „Nauczanie Kościoła na temat homoseksualizmu i tożsamości płciowej musi się zmienić, a niemiecka Droga Synodalna to właściwy środek do osiągnięcia tego celu” – takie jest główne hasło kampanii Out In Church – inicjatywy, dzięki której osoby LGBTIQ+ mogłyby poczuć się w Kościele bezpiecznie, dokonując swojego „wyjścia z szafy”. Na kampanię zareagowała pozytywnie Konferencja Episkopatu Niemiec w opublikowanym oświadczeniu jednego z jej biskupów, Helmuta Diesera z Akwizgranu, w którym czytamy m.in.:

Nikt nie powinien być dyskryminowany, dewaluowany czy kryminalizowany z powodu swojej orientacji seksualnej czy tożsamości płciowej. Na Drodze Synodalnej uczymy się głębiej rozumieć, że orientacja seksualna i tożsamość płciowa są częścią osoby, mamy obraz człowieka, który mówi nam, że osoba jest absolutnie kochana przez Boga. Na tym fundamencie na nowo podchodzimy do tematów orientacji seksualnej, tożsamości, ale także pomysłów seksualności.

Akcja ta, którą popierają również biskupi diecezji Essen, Osnabrück, Würzburga, Drezna oraz Hamburga, z pewnością przyczyni się do zrozumienia miejsca osób LGBT+ w niemieckim KRK i może być pierwszym krokiem w kierunku otoczenia ich opieką duszpasterską, jakiej potrzebują.

V. PROPONOWANE ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE DLA KRK

Analiza zagadnień w poprzednich rozdziałach prowadzi nas do zaproponowania zmian dla KRK w stosunku do osób LGBT+. Przede wszystkim powinno dojść do **zmiany dotychczasowego oficjalnego nauczania KRK** dotyczącego **etyki seksualnej i płci** (zapisanego w KKK), które będzie uwzględniać aktualną wiedzę naukową. Oficjalne stanowisko Kościoła jest dla wielu wiernych ważnym i ostatecznym autorytetem. Zmiana oficjalnego nauczania umożliwi wielu osobom zmianę nastawienia do osób LGBT+ oraz przyjęcie tych osób i otwarcie się na nie. Postulujemy **modyfikację definicji rodziny** w KNS. Rodzina powinna być definiowana jako wspólnota osób, a nie tylko związek mężczyzny i kobiety z dziećmi. Pozwoli to m.in. na przyjęcie i akceptację związków osób LGBT+ jako tworzących pełnoprawne rodziny. Wiąże się to z akceptacją związków partnerskich osób LGBT+, udzielania błogosławieństwa parom jednopłciowym, umożliwienia udzielania chrztu i innych sakramentów dzieciom w rodzinach LGBT+ i osobom tworzącym te rodziny.

Poniżej przedstawiono szczegółowo proponowane rozwiązania:

A. Względem osób LGBT+ oraz ich rodziców i rodzin pochodzenia

- 1 Uznanie istoty orientacji seksualnej i tożsamości płciowej zgodnie z aktualną wiedzą naukową.
- 2 Uznanie i uświadamianie innym, że orientacja seksualna i tożsamość płciowa nie są kwestią wyboru i osoby LGBT+ zostały powołane do życia takimi, jakie są, przez Boga Stwórcę w różnych rodzinach niezależnie od ich wyznania.
- 3 Postawa sprzeciwu wobec agresji i ataków, z jakimi spotykają się osoby LGBT+, także poza Kościołem.
- 4 Otwarcie się wspólnot parafialnych na osoby LGBT+, również te żyjące w związkach, oraz na ich rodziny pochodzenia.
- 5 Stosowanie niewykluczającego języka w kazaniach, nauczaniu i przekazie duszpasterskim.
- 6 Rezygnacja z promowania oraz stosowania tzw. terapii reparatywnej w nauczaniu i praktyce.
- 7 Tworzenie wyspecjalizowanych duszpasterstw uznających orientację seksualną i tożsamość płciową, przyjmujących osoby samotne, żyjące w związkach i ich rodziny poprzez:
 - a stworzenie bezpiecznej przestrzeni dla samoakceptacji, rozwoju osobistego i wzrastania w wierze,
 - b włączanie osób LGBT+ w życie Kościoła (parafii, diecezji itp.),
 - c odpowiednią formację spowiedników.
- 8 Zniesienie zakazu święceń kapłańskich dla mężczyzn homo- i biseksualnych.
- 9 Oferowanie pomocy i wsparcia dla osób LGBT+, szczególnie młodych, prześladowanych przez rodziców i inne osoby, jako wyraz miłosierdzia dla nich (np. prowadzenie domów pomocy).
- 10 Uwzględnienie szczególnej perspektywy i troski rodziców i rodzin pochodzenia osób LGBT+ i objęcie ich wsparciem.

B. Względem rodzin z wyboru osób LGBT+

- 1 Zaakceptowanie obecności w KRK obecności rodzin z wyboru osób LGBT+.
- 2 Włączanie w życie parafii, wspólnot parafialnych.

- 3 Nieutrudnianie dostępu do sakramentów, zwłaszcza dzieci wychowywanych w tych rodzinach.
- 4 Uwzględnienie rodzin z wyboru w opiece duszpasterskiej dla rodzin w szerokim rozumieniu.
- 5 Wspieranie rozwiązań prawnych zabezpieczających prawa, bezpieczeństwo i byt rodzin z wyboru osób LGBT+ (np. formalizacja cywilnych związków partnerskich osób tej samej płci).
- 6 Rozpoznanie roli rodzica społecznego (niezwiązanego biologicznie i prawnie z dzieckiem).

C. Względem osób transpłciowych i ich rodzin

- 1 Zmiana patrzenia na koncepcję płci, a wskutek tego zaakceptowanie tożsamości osób transpłciowych i niebinarnych i otwarte podejście do nich:
 - a uznanie płci psychicznej (ducha), jako nadrzędnej w stosunku do płci genetycznej (somatycznej),
 - b uznanie, że psychika (duch) człowieka jest ważniejsza dla jego prawidłowego funkcjonowania niż jego płeć genetyczna (somatyczna),
 - c uznanie transpłciowości jako odmiany normy płci człowieka, a nie jej patologii (szerokie spektrum płciowości),
 - d uznanie transpłciowości jako daru Boga Stwórcy (zmiana interpretacji prawa naturalnego).
- 2 Wsłuchiwanie się w głos osób transpłciowych i ich rodzin.

VI. PLAN DOJŚCIA

Propozycja zmian, które należy wdrożyć i wprowadzić w życie:

- 1 Obecność i promowanie tematu w mediach katolickich, zachęcanie dziennikarzy do prowadzenia wywiadów, reportaży.
- 2 Popularyzacja niniejszego raportu w połączeniu ze spotkaniami z ekspertami, osobami LGBT+, rodzinami, sojusznikami.
- 3 Rozmowy z księżmi i wspólnotą lokalnej parafii.
- 4 Świadczenia rodziców osób LGBT+ i samych osób LGBT+ we wspólnocie parafialnej (np. poprzez organizowanie otwartych spotkań i wydarzeń typu debaty oraz indywidualne świadectwo).
- 5 Budowanie sieci kontaktów dla powstających duszpasterstw i księży przyjaznych LGBT+, tak by mieli przestrzeń wsparcia dla siebie.
- 6 Udział i uwzględnienie szeroko rozumianych tematów LGBT+ w synodzie:
 - a udział osób LGBT+, rodzin i sojuszników/sojuszniczek w konsultacjach synodalnych w parafiach,
 - b głos osób LGBT+, rodzin i sojuszników/sojuszniczek w konsultacjach diecezjalnych (np. Fundacja Wiara i Tęcza w diecezji warszawskiej jako konsultacyjna grupa synodalna),
 - c indywidualne świadectwa wysyłane inną drogą, np. w formularzach dostępnych w Internecie.
- 7 Stwarzanie przestrzeni do otwartej dyskusji w KRK na temat obowiązującego nauczania Kościoła o osobach LGBT+ i jego spójności z aktualną wiedzą naukową.

VII. STAN AKTUALNEJ WIEDZY NAUKOWEJ DOTYCZĄCEJ OSÓB LGBT+

W rozdziale tym przedstawiono w dużym skrócie to, co współczesna nauka mówi na temat ludzkiej seksualności w odniesieniu do osób LGBT+. Wybrano i omówiono najbardziej charakterystyczne aspekty zagadnienia, rozwijając pojęcia „orientacja seksualna” i „tożsamość płciowa”.

A. Orientacja seksualna

Orientacja seksualna zwykle definiowana jest jako trwały emocjonalny, uczuciowy i seksualny pociąg wobec innych osób. Przyjęło się dzielić ludzi na **heteroseksualnych** (odczuwających pociąg do osób odmiennej płci), **homoseksualnych** (odczuwających pociąg do osób tej samej płci) oraz **biseksualnych** (odczuwających pociąg do kobiet i mężczyzn). Orientacja seksualna u większości ludzi ustala się na stosunkowo wczesnym etapie życia i pozostaje niezmienna – ale są również osoby, u których ustala się później i może się zmieniać. Pojęcie orientacji seksualnej cały czas ewoluje w seksuologii. Trzy wymienione **rodzaje wyrażania seksualności** nie wyczerpują złożoności ludzkich doświadczeń w tej sferze (wyróżnia się również **aseksualność** i **panseksualność**) i nie muszą wykazywać trwałego i obiektywnego charakteru. Pojęcie orientacji seksualnej zastępuje

się określeniem „**tożsamości seksualnej**”, które zwraca uwagę na subiektywność, dynamiczność, płynność i względność kulturową w wyrażaniu ludzkiej seksualności.

Kształtowanie orientacji seksualnej (tożsamości seksualnej) jest procesem złożonym i obejmuje wiele czynników, w tym genetyczne, biologiczne, społeczne i kulturowe. Nie ma jednego czynnika, który warunkowałby wystąpienie określonej orientacji (tożsamości) seksualnej. Orientacja (tożsamość) seksualna nie jest kwestią wyboru lub mody. Według niektórych autorów czynniki genetyczne (znaczenie ma tu wiele genów, a nie jeden) i biologiczne (w tym rozwój płodowy i czynniki hormonalne) mogą w dużej mierze warunkować wykształcenie się określonej orientacji seksualnej. Inne badania wskazują też na znaczenie czynników pozabiologicznych, w tym społeczno-kulturowych.

Na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat doszło do **radykałnej zmiany w podejściu naukowym dotyczącym osób homo- i biseksualnych**. Możliwa ona była dzięki licznym badaniom oraz doświadczeniu wielu klinicystów zajmujących się seksualnością, a także rozwojem innych dziedzin naukowych. Rozstrzygnięcia nauki o objawach i zaburzeniach psychicznych, którymi posługują się psychiatria i seksuologia, oparte są na badaniach naukowych i arbitralnej decyzji ekspertów. Homoseksualizm usunięto z klasyfikacji zaburzeń psychicznych (DSM) Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego w 1973 roku, a w 1986 roku usunięto z niej również termin „zaburzenia orientacji seksualnej”. WHO (Światowa Organizacja Zdrowia) w 1991 roku wykreśliło orientację homoseksualną ze swojej klasyfikacji chorób (ICD). Te dwie klasyfikacje są najważniejszymi dokumentami w środowisku naukowym. Nauka jasno mówi, że „**orientacja heteroseksualna, homoseksualna i biseksualna są traktowane jako prawidłowe warianty rozwojowe seksualności człowieka**”². Kilkadziesiąt Towarzystw Naukowych z różnych krajów również podziela ten pogląd. W stanowisku PTS wyraźnie sformułowano również, że „propagowanie

2 *Stanowisko Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego na temat zdrowia osób o orientacji homoseksualnej*, portal Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego, <https://pts-seksuologia.pl/sites/strona/59/stanowiskopts-na-temat-zdrowia-osob-o-orientacji-homoseksualnej>.

terapii polegających na korekcie, konwersji czy reparacji orientacji homoseksualnej w kierunku wyłącznie heteroseksualnej jest niezgodne ze współczesną wiedzą na temat seksualności człowieka i może zaowocować poważnymi niekorzystnymi skutkami psychicznymi dla osób poddawanych tego typu oddziaływaniom”.

B. Tożsamość płciowa i transpłciowość

Tożsamość płciowa to inaczej płeć odczuwana – **poczucie płci danej osoby**. Nie jest to subiektywne odczucie, ale **głęboko zakorzenione postrzeganie siebie**. Tożsamość płciowa nie jest kwestią wyboru, ale może ulegać zmianie w procesie jej kształtowania. Kształtowanie się tożsamości płciowej nie jest całkowicie zrozumiane. Podobnie jak w przypadku orientacji seksualnej na kształtowanie tożsamości płciowej ma wpływ wiele czynników biologicznych (geny, poziom hormonów w okresie przed- i popłodowym) i pozabiologicznych.

Rozumienie **transpłciowości** przeszło w ostatnich latach znaczną przemianę. Odchodzi się od pojęcia transseksualizmu (transseksualności), w którym męskość i kobiecość byłyby jedynymi możliwymi do wykształcenia tożsamościami płciowymi. **Transpłciowość** w swej definicji obejmuje wszelkie postaci i doświadczenia **niezgodności między płcią przypisaną przy urodzeniu na podstawie wyglądu genitaliów (czyli płci biologicznej) a identyfikacją płciową**. Dana osoba może mieć poczucie przynależności do jednej, więcej niż jednej lub żadnej płci. Jeżeli osoba identyfikuje się z płcią przypisaną, mówimy o **cispłciowości**. Co więcej, tożsamość płciowa niektórych osób nie mieści się w ściśle binarnym podziale na tożsamości męskie i kobiece – są to **osoby niebinarne**.

Pojęcie płci zmieniało się i ewoluowało na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci wraz z rozwojem wielu dyscyplin naukowych, w tym medycy, psychiatrii i psychologii. Płeć jest zjawiskiem bardzo złożonym i nie odnosi się jedynie do **płci biologicznej**, w tym wyglądu zewnętrznych narządów płciowych (płeć gonadalna). Dzięki rozwojowi medycyny wiemy też o płci chromosomalnej czy hormonalnej. Nie zawsze np. płeć gonadalna jest taka sama jak płeć chromosomalna (osoby interpłciowe) lub zestaw chromosomów w komórkach jest inny niż XX (żeński) czy XY (męski).

W połowie XX wieku zaczęto mówić o roli płciowej i identyfikacji płciowej. Rola płciowa jest uwarunkowana szeroko rozumianymi czynnikami społecznymi i kulturowymi w otoczeniu danej osoby. Płeć więc możemy rozpatrywać w kontekście **płci społecznej czy kulturowej** (szeroko zajmuje się tym obszar interdyscyplinarny *gender studies*).

I wreszcie bardzo ważne jest pojęcie **płci psychologicznej** związanej z indywidualnym poczuciem przynależności do określonej lub żadnej płci (opisywana wcześniej tożsamość płciowa).

Transpłciowość nie jest obecnie traktowana jako problem psychiatryczny i zaburzenie psychiczne. Nie wymaga leczenia i nie ma jej w najnowszych klasyfikacjach chorobowych jako zaburzenia psychicznego (DSM-5 i ICD-11). Mówi się o **dysforii płciowej i niezgodności płciowej**, ale nie w znaczeniu zaburzeń psychicznych, ale odrębnych stanów mogących wymagać postępowania terapeutycznego (np. tranzycji medycznej czy odpowiedniej psychoterapii). Dysforia płciowa (DSM-5) lub niezgodność płciowa (ICD-11) to pojęcia opisowe mówiące o rozbieżności między płcią doświadczaną a przypisaną, dysforia płciowa uwzględnia również możliwość obecności cierpienia i dyskomfortu związanego z odczuwaniem swojego ciała i funkcjonowania społecznego jako niezgodnego z tożsamością płciową. Doświadczanie płci i rozwój tożsamości płciowej są złożonym i długotrwałym procesem i wymagają bezpiecznej przestrzeni dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Zmiany wprowadzone w obu klasyfikacjach zwiastują odejście od medycznego modelu transpłciowości i jasno określają, że nie jest to objaw zaburzenia psychicznego. **Celem psychologii czy medycyny jest zapewnienie indywidualnego wsparcia osobom transpłciowym, dostosowanego do ich potrzeb oraz dostęp do możliwości tranzycji.** Nie wszystkie osoby transpłciowe i doświadczające dysforii czy niezgodności płciowej dążą do procesu tranzycji medycznej (korekty płci), która może się wyrażać w terapii hormonalnej, zabiegach kosmetycznych, zabiegach chirurgicznych czy operacjach narządów płciowych. Zakres tranzycji jest indywidualną decyzją i wynika z potrzeb jednostki. Szacuje się, że u 25–35% osób transpłciowych przeprowadzono jakiegoś rodzaju operację korygującą płeć, przy czym u 4–13% operację narządów płciowych (dane amerykańskie). Dla wielu osób istotniejsza jest nawet tranzycja społeczna i prawna, czyli możliwość funkcjonowania w spo-

łeczeństwie w zgodzie ze swoją tożsamością płciową (w pracy, rodzinie, szkole, w grupach społecznych) oraz możliwość uzgodnienia płci prawnie.

C. Dane liczbowe

Ustalenie liczby osób LGBT+ w społeczeństwie nie jest łatwe. Ogólnie przyjmuje się, że osoby deklarujące przynależność do LGBT+ (czyli osoby homoseksualne, biseksualne, transpłciowe, interseksualne, aseksualne i inne) stanowią około 5% populacji.

W badaniach i ankietach liczba osób deklarujących się jako nieheteroseksualne jest różna w zależności od rejonu geograficznego (obszaru kulturowego), kraju i wieku. W populacji osób młodych odsetek ten wynosi od kilku do nawet 15% i zmniejsza się z wiekiem badanych do 1–2%. Osoby wyłącznie homoseksualne stanowią 1–3% społeczeństwa, inne badania mówią o 2–7%. Odsetek osób transpłciowych według danych w USA sprzed kilku lat określa się na 0,6% (przekłada się to na 1,0–1,4 miliona dorosłych).

D. Prawa seksualne jako prawa człowieka

W Deklaracji Praw Seksualnych Światowego Towarzystwa Zdrowia Seksualnego (World Association for Sexual Health) wyrażono jasno, że postrzeganie **praw seksualnych** jednostki jako **praw człowieka** oraz uznanie ich przestrzegania jest koniecznym warunkiem do osiągnięcia i utrzymania zdrowia seksualnego. Same **prawa seksualne** odnoszą się do ludzkiej seksualności, postrzeganej jako **jeden z najistotniejszych aspektów bycia człowiekiem**, będący źródłem przyjemności, dobrostanu i całościowego spełnienia oraz satysfakcji. Seksualność rozumiana jest przy tym szeroko, obejmując oprócz płci biologicznej, orientacji seksualnej, erotyki, przyjemności, intymności i reprodukcji także tożsamość i role płciowe.

VIII. STOSOWANE SKRÓTY I DEFINICJE

A. Skróty

KEP	Konferencja Episkopatu Polski
KRK, Kościół	Kościół rzymskokatolicki
KNS	Katolicka nauka społeczna
KNW	Kongregacja Nauki Wiary
KKK	Katechizm Kościoła Katolickiego
LGBT+	Lesbijki, geje, osoby biseksualne, osoby transpłciowe i inne osoby nieheteronormatywne (np. osoby interpłciowe, osoby queer)

B. Definicje

- Apostazja** Porzucenie wiary religijnej lub religii. W pierwotnym znaczeniu całkowite porzucenie wiary chrześcijańskiej.
- Bifobia** Różne formy negatywnego nastawienia względem osób biseksualnych jako jednostek oraz jako grupy społecznej. Może ono obejmować uprzedzenie, dyskryminację, stereotypy (np. przekonania, że osoby biseksualne są rozwiązłe i nieuczciwe) oraz nadużycia połączone z nastawieniami i uczuciami od pogardy do wrogości.
- Biseksualność** Wariant tożsamości/orientacji seksualnej, w którym osoba odczuwa pociąg seksualny i romantyczny – niekoniecznie o tym samym nasileniu – do kobiet i mężczyzn. Alternatywna definicja mówi o pociągu seksualnym do osób własnej oraz innej płci.
- Egzegeza** Badanie i krytyczna interpretacja tekstów, zwłaszcza świętych i utworów hagiograficznych (opowiadających o żywotach świętych). Egzegeza jest sztuką rozumienia i wykładni ukrytych w utworach prawd, alegorii, symbolicznych kodów sensów teologicznych; poznawania warstwy metaforycznej.
- Gender (płeć społeczno-kulturowa)** Jest to suma norm, zachowań, wartości, stereotypów i ról płciowych rozumianych w danym społeczeństwie jako przynależne i odpowiednie dla dziewczynki/kobiety lub chłopca/mężczyzny, przyjmowanych przez kobiety i mężczyzn w ramach danej kultury w drodze socjalizacji, niewynikających bezpośrednio z biologicznych różnic w budowie ciała pomiędzy płciami (dymorfizmu płciowego).
- Gettoizacja** Proces powstawania gett, czyli homogenicznych obszarów wydzielonych z przestrzeni miejskiej lub społecznej, który jest skutkiem zachowań ludzkich w postaci segregacji społecznej, tj. odgradzania się jednych kategorii obywateli od innych. Segregacja ta jest powodowana chęcią ludzi do zachowania wyznawanych przez siebie norm kulturowych i społecznych, wartości i stylu życia.

Heteronormatywność Domniemanie, że heteroseksualność jest jedyną lub idealną orientacją płciową. Polega na wszechobecności w normach społecznych, kulturowych, prawnych i w kontaktach społecznych założenia, że ludzie są heteroseksualni oraz odgrywają tradycyjne role płciowe.

Homofobia Lęk/strach przed homoseksualnością i osobami homoseksualnymi, nienawiść, wrogość wobec nich oraz dyskryminacja. Może mieć różne nasilenie i rozmaite przejawy. Homofobiczne zachowanie to np. obrażanie kogoś, nazywanie zбочeńcem (mowa nienawiści), stosowanie przemocy fizycznej (popychanie, bicie), a także morderstwo (mamy wówczas do czynienia ze zbrodnią z nienawiści).

Homoseksualność Wariant tożsamości/orientacji seksualnej, w którym odczuwa się pociąg seksualny i romantyczny do osób tej samej płci. Homoseksualni mężczyźni zazwyczaj identyfikują się jako geje, a kobiety jako lesbijki.

Interpłciowość Określenie dla osoby urodzonej z dowolną liczbą różnic w zakresie cech dotyczących płci, w skład których wchodzi chromosomy, gonady, hormony płciowe lub narządy rozrodcze, które „nie odpowiadają typowym definicjom męskich i żeńskich ciał”. Takie zróżnicowanie może obejmować niejednoznaczność narządów płciowych oraz kombinacje genotypu i fenotypu płciowego innego niż mężczyzna XY i kobieta XX.

Orientacja seksualna Zdolność każdej osoby do okazywania uczuć, pociągu romantycznego i seksualnego oraz intymnych relacji z osobami innej płci, tej samej płci lub więcej niż jednej płci.

Niebinarność (niebinarne tożsamości płciowe) Zbiórce określenie spektrum tożsamości płciowych, które nie są wyłącznie męskie lub kobiece i wychodzą w ten sposób poza tę polaryzację i binarność. Osoby niebinarne mogą identyfikować się jako osoby o dwóch lub więcej tożsamościach płciowych, niemające ich w ogóle, mające zmienną tożsamość płciową lub jako trzecia płeć, kategoria obejmująca osoby, które nie przypisują nazwy swojej tożsamości płciowej.

Nieheteronormatywność Wszystko to, co odbiega od uogólnionych cech, zachowań i norm heteronormatywności. Mieszczą się w tym zachowania, styl bycia osób nieodnajdujących się w tradycyjnych rolach płciowych („tradycyjna rola kobiety”, „prawdziwy mężczyzna”), wykraczających poza normy patriarchalnego społeczeństwa.

Niezgodność płci Wyraźna i trwała niezgodność lub niespójność między płcią doświadczaną (tożsamością płciową) a płcią przypisaną przy urodzeniu (metrykalną).

Orientacja seksualna Pojęcie, które stopniowo wychodzi z użycia, opisujące trwałą seksualny i romantyczny pociąg wobec osób określonej płci. W piśmiennictwie definiowane jest jako charakterystyka stała w biegu życia, a jej składowe elementy, takie jak pociąg seksualny, zachowania seksualne oraz seksualna autodefinicja – jako spójne, czemu przeczą dowody empiryczne. Ze względu na powyższe ograniczenia odchodzi się od tego określenia na rzecz „tożsamości seksualnej”, które oddaje większą subiektywność oraz płynność opisywanego zjawiska.

Rodzina pochodzenia To rodzina macierzysta, w której jest się wychowanym i która zapewniała troskę i opiekę – niekoniecznie jest nią rodzina biologiczna, np. mogą to być dziadek, ciocia lub wujek, przyjaciel rodziny lub rodzice, rodzeństwo, kuzyni.

Rodzina z wyboru Termin na określenie rodziny nieheteronormatywnej, w której czasami wychowuje się dzieci, tworzonej często bez społecznego i prawnego wsparcia; nie zawsze członków takiej rodziny łączą więzy krwi (rodzice społeczni – dzieci). To, że chcą być rodziną i tak się nazywać, jest więc kwestią wyłącznie ich wyboru.

Strefa wolna od LGBT Obszar w Polsce objęty homofobiczną uchwałą organu samorządu terytorialnego deklarującą, że jest to teren wolny od tzw. ideologii LGBT.

Terapia konwersyjna (reparatywna) Określenie pseudonaukowych metod mających na celu zmianę danej orientacji psychoseksualnej (z homoseksualnej lub biseksualnej na heteroseksualną), tożsamości płciowej (wzmocnienie przekonania, że płeć nadana przy urodzeniu jest jedyną właściwą) lub ekspresji płci osoby, lub ich stłumienie. Obecnie w środowisku naukowym panuje pełny konsensus, że takie praktyki są nieskuteczne, szkodliwe i sprzeczne z etyką terapeutyczną. W niektórych krajach uznane są za formę tortur.

Tożsamość Wizja własnej osoby, stosunku do siebie samego i stosunku do innych ludzi.

Tożsamość płciowa Płciowa identyfikacja, osobiste poczucie własnej płci, społeczno-kulturowej (gender). Indywidualne, głębokie, wewnętrzne poczucie bycia kobietą, mężczyzną bądź też brak poczucia przynależności do płci lub przynależności do innej płci. Przynależność ta może odpowiadać lub nie odpowiadać płci przypisanej przy urodzeniu.

Tożsamość seksualna Przeżywanie siebie jako osoby doświadczającej pociągu seksualnego do osób tej samej płci, innej płci, więcej niż jednej płci lub do żadnej płci.

Transpłciowość (transgenderyzm) Określenie zbiorcze na osoby, których tożsamość płciowa, ekspresja płciowa i/lub zachowania różnią się od tych kulturowo związanych z płcią, do której zostały przypisane w momencie urodzenia. Wśród osób transpłciowych znajdują się takie, które wykształciły jednoznacznie męskie lub żeńskie tożsamości płciowe, jak również osoby niebinarne. Transpłciowość przedstawiana jest w literaturze za pomocą metafory parasola, co oddaje jej włączający charakter i brak sztywnej, ustalonej definicji.

Transfobia Pojęcie obejmujące szereg negatywnych postaw, uczuć i działań wobec osób transpłciowych lub transpłciowości jako takiej. Transfobia może obejmować strach, niechęć, nienawiść, przemoc, gniew lub dyskomfort odczuwany lub wyrażany wobec osób, które nie dostosowują się do społecznych norm dotyczących płci społeczno-kulturowej. Jest ona często wyrażana równolegle z poglądami homofobicznymi i z tego powodu jest często uważana za aspekt homofobii. Transfobia stanowi formę uprzedzenia i dyskryminacji podobną do rasizmu i seksizmu.

Transseksualność (niezgodność płci) Pojęcie opierające się na dychotomicznym rozumieniu płci, a więc takim, w którym męskość i kobiecość stanowią wzajemnie wykluczające się zbiory charakterystyk i jedyne możliwe do wykształcenia tożsamości płciowe. Jest ono poddawane krytyce, przede wszystkim jako uprzywilejowujące jedynie wybrane rodzaje doświadczania niezgodności między płcią odczuwaną i przypisaną. Jego użycie uzasadnione jest wówczas, gdy komunikujemy ten właśnie, szczególnie sposób doświadczania niezgodności płciowej.

IX. ŹRÓDŁA

A. Dokumenty i nauczanie Kościoła

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1992.

Konferencja Episkopatu Polski, Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+, 2020, <https://www.ekai.pl/dokumenty/stanowisko-konferencji-episkopatu-polski-w-kwestii-lgbt-dokument>.

Papieska rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania dla wychowania w rodzinie*, Łomianki 1996.

Paweł VI, Encyklika *Humanae vitae* oraz komentarz teologów moralistów środowiska krakowskiego pod kierunkiem Karola kardynała Wojtyły (przedruk z: „Notificationes e curia Metropolitana Cracoviensi” nr 1–4, 1969, s. 71–105).

Portal Vatican News, tag *Homoseksualizm*, <https://www.vaticannews.va/pl/taglist.cultura-e-societa.Etica.omosessualita.html>.

Responsum ad dubium Kongregacji Nauki Wiary odnośnie do udzielania błogosławieństwa związkom osób tej samej płci, Kongregacja Nauki Wiary, 22.02.2021.

B. Pozostałe źródła

99 procent holenderskich katolików akceptuje homoseksualizm, portal Opoka, 18.05.2022, <https://opoka.org.pl/News/Swiat/2022/99-procent-holenderskich-katolikow-akceptuje-homoseksualizm>.

Ambroziak A., *Biskupi chcą leczyć z homoseksualności. Sięgają po niebezpieczną pseudonaukę*, portal OKO.press, 28.08.2020, <https://oko.press/biskupi-chca-leczyc-z-homoseksualnosci-siegaja-po-niebezpieczna-pseudonauke>.

An Introduction to the Pastoral Care of Homosexual People, in: *Created Design – Some Pastoral Guidelines for the Care of Lesbians and Gay People*, w: „Catholic AIDS Link – Pastoral AIDS Series” nr 1, 1997.

Arcybiskup z Wiednia sprzeciwia się Watykanowi. Będzie błogosławił pary jedнопłciowe, oprac. S. Rosłon, portal Wiadomosci.gazeta.pl, 29.03.2021, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114881,26931291,austria-arcybiskup-wiednia-sprzeciwia-sie-watykanowi-bedzie.html>.

Augustyn E., *Nie was błogosławi Bóg Wszechmogący*, „Tygodnik Powszechny” 22.03.2021.

Augustyn E., *Watykan przeciwny terapii konwersyjnej*, „Tygodnik Powszechny” 16.07.2021.

Beczek W., *Milion polskich par to „rodziny z wyboru”. Raport z badań o życiu rodzinnym osób nieheteroseksualnych*, portal Wiadomosci.gazeta.pl, 03.10.2014, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,16743208,milion-polskich-par-to-rodziny-z-wyboru-raport-z-badan-o.html>.

Błaszczak M., *Rodzice osób LGBT: to nie homolobby, lecz homofobia niszczy rodzinę*, „Magazyn Kontakt” 27.06.2019, <https://magazynkontakt.pl/rodzice-osob-lgbt-to-nie-homolobby-lecz-homofobia-niszczy-rodzine>.

Błażejowska K., *Episkopat o LGBT+. 30 najbardziej antynaukowych, bezdusznych i przy-*

gnębiających cytatów, portal OKO.press, 29.08.2020, <https://oko.press/episkopat-o-lgbt-30-najbardziej-antynaukowych-bezdusznych-i-przygnebiajacych-cytatow>.

Christian Objections to Same Sex Relationships: An Academic Assessment, Wijngaards Institute for Catholic Research, 2021, <https://www.wijngaardsinstitute.com/wiki/christian-objections-same-sex-unions-academic-assessment-report>.

Coming out 120 niemieckich księży i pracowników kościelnych. Biskupi za postulatami zmian, „Więź” 27.01.2022.

Część z nas, katolików, to osoby homoseksualne. Świadectwo z wnętrza Kościoła, portal Aleteia.org, 23.07.2019.

Dalej będziemy błogosławić homoseksualne pary, portal Wiadomosci.wp.pl, 13.06.2021, <https://wiadomosci.wp.pl/niemiecki-kler-dalej-bedziemy-blogoslawic-homoseksualne-pary-6618830342302304a>.

Definiowanie rodziny pochodzenia i jej wpływu na Ciebie, portal Pol.lifehackk.com, 2021, <https://pol.lifehackk.com/defining-your-family-origin-how-it-impacts-you>.

Deklaracja akademicka w sprawie etyki wolnych i wiernych związków osób tej samej płci, Wijngaards Institute for Catholic Research, 2021, <https://www.wijngaardsinstitute.com/deklaracja-akademicka-w-sprawie-etyki-wolnych-i-wiernych-zwiazkow-osob-tej-samej-plci>.

Diamant J., *How Catholics around the world see same-sex marriage, homosexuality*, portal Pew Research Center, 2.11.2020, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/11/02/how-catholics-around-the-world-see-same-sex-marriage-homosexuality>.

Dlaczego moja mama nie potrafi zaakceptować mojej orientacji?, portal Pytania.abcdzrodzie.pl.

Dudkiewicz I., *Ojciec Kuśmierski: Nie można wykluczyć zmiany nauczania Kościoła o homoseksualizmie*, „Magazyn Kontakt” 27.06.2019, <https://magazynkontakt.pl/ojciec-kusmierski-nie-mozna-wykluczyc-zmiany-nauczania-kościola-o-homoseksualizmie>.

Golan A., *Mamy syna geja*, „Charaktery” 17.11.2015, <https://charaktery.eu/arttykul/mamy-syna-geja>.

Grabski B., *Zdrowie osób transpłciowych i niebinarnych*, Warszawa 2022.

Grabski B., Mijas M., Dora M., Iniewicz G., *Dysforia i niezgodność płciowa. Kompendium dla praktyków*, Warszawa 2020.

Hebenstreit-Maruszewska A., *Terapia konwersyjna. Leczenie homoseksualizmu w Polsce?*, portal Strefa Psyche SWPS, <https://web.swps.pl/strefa-psyche/blog/relacje/18755-terapia-konwersyjna-leczenie-homoseksualizmu-nadal-dozwolone-w-polsce>.

Hlebowicz B., *„Możemy błogosławić karabiny, a kochających się ludzi nie?”*. Proboszcz z Li-gurii rzuca wyzwanie Watykanowi, „Wyborcza.pl” 31.03.2021, <https://wyborcza.pl/7,75399,26935593,mozemy-blogoslawic-karabiny-a-kochajacych-sie-ludzi-nie.html?disableRedirects=true>.

Homoseksualizm, hasło w: Wikipedia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Homoseksualizm>.

Homoseksualizm – powód do dumy?, portal Info.wiara.pl, 16.07.2010, <https://info.wiara.pl/doc/593035.Homoseksualizm-powod-do-dumy>.

Jabłońska K., Gawryś C., *Kościółowi nie wolno wykluczać żadnej osoby*, w: *Wyzywająca miłość. Chrzęścianie a homoseksualizm*, Warszawa 2013.

Jestem homoseksualistą, a rodzice nie chcą się z tym pogodzić. Co robić?, portal Pytania.abcdzrodzie.pl.

Jestem homoseksualistą – jak o tym powiedzieć rodzicom?, portal Pytania.abcdzrodzie.pl.

Kamlik, Watykan. *Grupa księży nie akceptuje dekretu w sprawie par jedнопłciowych. „Jesteśmy zbulwersowani”*, portal Wiadomosci.gazeta.pl, 17.03.2021, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114881,26888894,watykan-grupa-ksiezy-wypowiedziala-nieposluszenstwo-beda-blogoslawic.html>.

Kostrzewa Y., Dzierżanowski M., Miecznikowski G., Rogaska K., *Jak mówić i pisać o osobach LGBT+*. Poradnik, portal Jakmowicolgbt.pl, 08.09.2020.

Kościół chce tworzyć poradnie dla osób LGBT. Chodzi o „pragnących odzyskać naturalną orientację płciową”, portal Wiadomosci.onet.pl, 29.08.2020, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/kosciol-chce-tworzyc-poradnie-dla-osob-lgbt/pfr6q4g>.

Kurek M., *Stowarzyszenie My Rodzice: „Mam homoseksualne dziecko – czy ono jest warte mniej?”*, „K-Mag” 30.07.2020, <https://kmag.pl/article/stowarzyszenie-my-rodzice-mam-homoseksualne-dziecko-czy-ono-jest-warte-mniej-wywiad1>.

Kwiecień P., *Jak się zachować, kiedy nasze dziecko oznajmi, że jest gejem/lesbijką?*, portal Dom Rozwoju, 4.10.2017, <https://www.dom-rozwoju.pl/sie-zachowac-dziecko-oznajmi-ze-gejemlesbijka>.

Lew-Starowicz M., Lew-Starowicz Z., Skrzypulec-Plinta V., *Seksuologia*, Warszawa 2017.

LGBT, hasło w: Wikipedia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/LGBT>.

Martin J., *Building a Bridge*, New York 2018.

Martin J., *Jak parafie mogą otworzyć się na katolików LGBT?*, „Magazyn Kontakt” 16.04.2021, <https://magazynkontakt.pl/jak-parafie-moga-otworzyc-sie-na-katolikow-lgbt>.

Medycyna osób transpłciowych i leczenie hormonalne. Co powinien wiedzieć ginekolog, portal Mp.pl, 10.08.2022, <https://www.mp.pl/ginekologia/wytyczne/inne/298296,medycyna-osob-transpłciowych-i-leczenie-hormonalne-co-powinien-wiedziec-ginekolog>.

Mizielińska J., Abramowicz M., Stasińska A., *Rodziny z wyboru w Polsce. Życie rodzinne osób nieheteroseksualnych*, Warszawa 2014.

Mizielińska J., *Odmienne czy zwyczajne? Rodziny z wyboru w Polsce*, Warszawa 2017.

Moje jest inne – film o rodzicach osób LGBT, portal Youtube.com, 26.05.2017.

Niewiadomski J., *Biblijne inspiracje dla osób LGBT*, „Magazyn Kontakt” 27.06.2019, <https://magazynkontakt.pl/milosc-twoja-byla-mi-rozkoszniejsza-niz-milosc-kobiety-biblijne-inspiracje-dla-osob-lgbt>.

Nowak P., *Rodzice gejów i lesbijek (WIDEO)*, Portal.abczdrowie.pl, 07.07.2021.

Nyczka T., *Biskupi chcą „leczyć” z homoseksualizmu. Seksuolozka prof. Maria Beisert: Kuriozalne sprzeciwianie się wiedzy*, „Wyborcza.pl” 1.09.2020, <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,26257493,biskupi-chca-leczyc-z-homoseksualizmu-seksuolozka-prof-maria.html>.

Orientacja seksualna, hasło w: Wikipedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Orientacja_seksualna.

Pendergast M., *Katolicy LGBT+ – Rozwiązania duszpasterskie w Anglii i Walii*, prezentacja na Kongresie Katolików i Katoliczek, 17.06.2021.

Piotrowska K., *Rodzic nie może zrobić nic innego poza akceptacją orientacji seksualnej swojego dziecka*, portal Dziecisawazne.pl, <https://dziecisawazne.pl/rodzic-nie-moze-zrobic-nic-innego-pozza-akceptacja-orientacji-seksualnej-swojego-dziecka>.

Popiołek P., *Gay-friendly? Historia nauczania Kościoła na temat homoseksualizmu*, Klub Jagielloński, 28.02.2020.

Portal internetowy La Tenda di Gionata, <https://www.gionata.org/tendadigionata>.

Portal internetowy Progetto Gionata, <https://www.gionata.org>.

- Rodzice osoby LGBT: To wyznanie to był emocjonujący moment*, portal Youtube.com, 19.03.2019.
- Rodzina wg Kościoła. z o. Robertem Plichem rozmawia Dominika Kozłowska*, „Znak” nr 6, 2013.
- Rokicka J., *Moje dziecko jest gejem*, portal Edziecko.pl, 28.03.2012.
- Ślawik I., Ślawik J., *Homoseksualizm problemem Kościoła?*, „Rocznik Teologiczny” nr 52/1–2, 9–70, 2010.
- Sosnowski A., *Troska duszpasterska o ludzi o orientacji homoseksualnej*, w: *Droga do „Amoris laetitia”*, red. P. Kroczyk, Kraków 2015, s. 159–175.
- Sporniak A., *Doktrynalny poligon*, „Tygodnik Powszechny” 29.01.2022.
- Sprawdź nietolerancyjne regiony – „strefy wolne od LGBT” w Polsce*, portal Mobirank.pl, 28.02.2020, <https://mobirank.pl/2020/02/28/sprawdz-nietolerancyjne-gminy-strefy-wolne-od-lgbt-w-polsce>.
- Stanowisko niemieckich księży i świeckich katolików w sprawie błogosławieństwa związków jedнопłciowych*, Inicjatywa „Liebegewinnt” 10.05.2021.
- Stanowisko PTS ws. sytuacji społecznej, zdrowotnej i prawnej osób transpłciowych*, portal Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego, [https://pts-seksuologia.pl/sites/strona/83/](https://pts-seksuologia.pl/sites/strona/83/stanowisko-pts-ws-sytuacji-spoecznej-zdrowotnej-i-prawnej-osob-transpłciowych)
- Stanowisko Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego na temat zdrowia osób o orientacji homoseksualnej*, portal Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego, [https://pts-seksuologia.pl/sites/strona/59/](https://pts-seksuologia.pl/sites/strona/59/stanowiskopts-na-temat-zdrowia-osob-o-orientacji-homoseksualnej)
- Tożsamość płciowa*, hasło w: Wikipedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/To%C5%BCsamo%C5%9B%C4%87_p%C5%82ciowa.
- Transpłciowość*, hasło w: Wikipedia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Transp%C5%82ciowo%C5%9B%C4%87>.
- Ujawnienie mniejszościowej orientacji seksualnej (coming out) oczami rodzica*, oprac. K. Ogarek, <https://www.centrumdobrejterapii.pl/materialy/ujawnienie-mniejszosciowej-orientacji-seksualnej-coming-out-oczami-rodzica>.
- Wrona T.M., *Nie tolerować można laktozy, ale nie własnego dziecka*, portal tvn24.pl, <https://tvn24.pl/magazyn-tvn24/nie-tolerowac-mozna-laktozy-ale-nie-wlasnego-dziecka,284,4990>.
- Wróbel J. SCJ, *Transseksualizm z perspektywy eklezjalnej*, Wydział Teologii KUL, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-104e09bd-aeb8-4ead-a6e4-a1a1a006b414/c/07_Wrobel.pdf.
- Zdanowska M., Kozłowska D., *Czy orientacja seksualna jest warunkiem zbawienia? Z o. Jackiem Prusakiem rozmawia Dominika Kozłowska, Marzena Zdanowska*, „Znak” nr 12, 2011.

**Kongres
Katoliczek
i Katolików**

Kongres Katoliczek i Katolików
ul. Szczęsna 26, 02-454 Warszawa
biuro@kongreskk.pl
www.kongreskk.pl